

*Preliminary scientific communication
Prethodno znanstveno priopćenje*

Željko Požega*

Bruno Nekić*¹

Aleksandra Krajnović²

POLITIKA ZAŠTITE OKOLIŠA U REPUBLICI HRVATSKOJ NAKON PRISTUPANJA EUROPSKOJ UNIJI

ENVIRONMENTAL PROTECTION POLICY IN REPUBLIC OF CROATIA AFTER ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Abstract

In the international environment, the need for a connecting between the economic and social development on the one hand and the environment on the other hand, it has become necessary. Globalization and technological advances are becoming important for our social development and they make a negative impact on the environment, climate change and human health. Therefore, sustainable development must be promoted, in order to increase care for the environment. This requires action at all levels: local, national, regional as well at EU level in order to increase accountability for environmental protection. The European Union has the most developed environmental policy and Croatia accession harmonize own legislation with those from European Union. Environmental situation in Croatia is very good, and adopted new programs, laws, directives and strategies that seek

Primljeno: 20.03.2014; Prihvaćeno: 16.05.2014

Received: 20-03-2014; Accepted: 16-05-2014

* **Ph. D. Željko Požega, associate professor Faculty of Economics in Osijek**

** **Bruno Nekić, mag. oec., Sveučilište u Zadru, E-mail: bnekić.fax@gmail.com**

*** **Izv. prof. dr. sc. Aleksandra Krajnović, Sveučilište u Zadru, E-mail: akrajnov@unizd.hr**

them improve environmental policy in Croatia. By adopting environmental concerns it will come to positive advantage in business company, and the implementation of environmental certification ISO 14001 indicates many advantages for businesses.

Key words: *Croatian policy of environmental protection, sustainable development, European Union, acquis communautaire, ISO 14001 certification, EMAS, eco-management*

Sažetak

U međunarodnom okruženju potreba za spajanjem ekonomskog i društvenog razvoja s jedne strane i okoliša s druge strane, postala je neophodna. Globalizacija i tehnološki napredak postaju važni za naš društveni razvoj ali ujedno izazivaju negativan utjecaj na stanje okoliša, promjenu klime i ljudsko zdravlje. Održivi razvoj stoga mora biti unaprijeđivan, kako bi se povećala briga za zaštitu okoliša. To zahtijeva djelovanje na svim razinama: lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj, kao i na razini Europske unije s ciljem povećanja odgovornosti za zaštitu okoliša. Europska unija ima najrazvijeniju politiku zaštite okoliša i Hrvatska je svojim pristupanjem uskladila zakonodavstvo s onima iz Europske unije. Stanje okoliša u RH je vrlo dobro, te su usvojeni novi programi, zakoni, direktive i strategije koje nastoje unaprijeđivati politiku zaštite okoliša u Hrvatskoj. Prihvaćanjem brige za okoliš doći će do pozitivne prednosti u poslovanju poduzeća, a implementacija certifikata za okoliš ISO 14001 pokazuje mnoge prednosti za poduzeća.

Ključne riječi: *Hrvatska politika zaštite okoliša, održivi razvoj, Europska unija, acquis communautaire, ISO 14001 certifikat, EMAS, eko-menadžment*

UVOD

Prilikom pristupanja u Europsku uniju zemlja članica mora uskladiti svoje zakonodavstvo s europskim među kojima se i nalazi politika zaštite okoliša. Kvalitetna i unapređivana politika zaštite okoliša pridonosi poboljšanju stanja okoliša u zemlji, zdravlju ljudi, koristima u poslovanju kao što su stjecanje novih kupaca, širenje na druga profitabilnija tržišta proizvodnjom eko-proizvoda, uštedi sirovina i materijala korištenjem recikliranog materijala te poboljšanju imidža zemlje.

Predmet istraživanja ovog rada odnosi se na politiku zaštite okoliša u kontekstu pristupanja RH Europskoj uniji. Nadalje, govori se o stanju okoliša u RH i aktivnim mjerama za poboljšanje zaštite okoliša. Cilj ovog rada je istražiti unapređuje li Hrvatska politiku zaštite okoliša, kakvo je stanje zaštite okoliša u RH, utvrditi je li politika zaštite okoliša u RH usklađena s europskom politikom. U radu će se, nadalje, ukazati na prednosti sustava upravljanja za okoliš i korištenja ISO 14001 certifikata te prikazati SWOT analizu politike zaštite okoliša u Hrvatskoj.

Metodologija korištena za izradu ovog rada su analize Direktiva EU po pitanju zaštite okoliša, analiza rada Ministarstava zaštite okoliša i prirode te Agencije za okoliš, analiza postojeće zakonske regulative u RH i Europskoj uniji, izvješća Europske komisije, zakoni i publikacije iz područja zaštite okoliša. Istraženi su sekundarni izvori vezani uz certifikat ISO 14001 te je iznesena analiza SWOT analiza prema mišljenju autora.

1. ODRŽIVI RAZVOJ I DRUŠTVENA ODGOVORNOST

Prva međunarodna konferencija koja je bila isključivo posvećena pitanjima o okolišu održana je u Stockholmu 1972. godine, a na njoj je sudjelovalo 113 država i predstavnika 19 međunarodnih organizacija. Rezultat Stockholmske konferencije bio je stvaranje programa Ujedinjenih naroda za zaštitu okoliša koji je imao misiju voditi i poticati partnerstvo o brizi za okoliš te omogućiti nacijama i stanovništvu poboljšanje kvalitete života. Skupština Ujedinjenih naroda osnovala je Svjetsku komisiju za okoliš i razvoj (WCED³) 1983. godine. Komisija je 1987. godine objavila izvješće pod nazivom „Naša zajednička budućnost“⁴ i u njemu je prvi put usvojena najpoznatija definicija održivog razvoja: „Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe današnjice bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da ostvare vlastite potrebe“.⁵

Stockholmska konferencija koja je održana 1972. godine ukazala je na zabrinutost o tome kako ljudska aktivnost utječe na okoliš. Na Konferenciji su istaknuti problemi zagađivanja, uništavanja resursa, štete nanese okolišu, opasnost od nestanka pojedinih vrsta i potreba da se poboljša životni standard stanovništva. Konferencija je također ukazala na neraskidivu vezu između kvalitete života i kvalitete okoliša za sadašnje i buduće generacije. Prepoznato je i štetno djelovanje ljudske aktivnosti koje može dovesti do pogoršanja okoliša koje ugrožava našu budućnost.⁶

Društvene i političke promjene dovele su do globalizacije koja je postavila nova pitanja o upravljanju i društvenoj odgovornosti. Sve veći broj europskih tvrtki reklamira svoje korporativne strategije društvene odgovornosti kao odgovor na niz društvenih, ekoloških i ekonomskih pritisaka. Njihov je cilj poslati signal raznim interesnim skupinama s kojima su u interakciji kao što su: zaposlenici, dioničari, investitori, potrošači, javna uprava i nevladine organizacije. Na taj način tvrtke ulažu u svoju budućnost i žele biti prepoznate kao tvrtke koje brinu o zaštiti okoliša i time povećati svoju profitabilnost. Navodeći svoju društvenu odgovornost i prihvaćanje takvog poslovanja, tvrtke nadilaze uobičajene regulatorne i konvencionalne zahtjeve te nastoje

³ eng. World Commission on Environment and Development

⁴ eng. Our Common Future

⁵ Băc Dorin, P., A history of the concept of sustainable development: literature review, Annals of the University of Oradea, Economic Science Series. 2008. p. 582

⁶ Funar, S., Cărea, C., et al., Managing sustainable development in the European Union. Developments and approaches Agricultural Management / Lucrări Stiintifice Seria I, Management Agricol. 2010. p. 1-8

povećati standarde društvenog razvoja i zaštite okoliša te zbližiti interese različitih interesnih skupina u cjelokupnom pristupu kvalitete i održivosti.⁷

Sljedeći važan događaj u stvaranju povijesti očuvanja zaštite okoliša je konferencija održana u Rio de Janeiru u lipnju 2012. godine. Konferencija je obilježila 20. godišnjicu konferencije iz 1992. Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju (UNCED) i 10. obljetnicu Svjetskog skupa o održivom razvoju 2002. (WSSD), održanog u Johannesburgu. Više od 45.000 ljudi sudjelovalo u Konferenciji Rio +20, što je najveća konferencija UN-a ikad održana.⁸

2. POLITIKA ZAŠTITE OKOLIŠA U EUROPSKOJ UNIJI

Politike zaštite okoliša tijekom godina dovele su do razvoja nekoliko instrumenata: pravne, tehničke i ekonomske-financijske instrumente. Zakonodavni instrumenti su pravni okviri (Direktive, propisi, odluke) koji predstavljaju postojeće zakonodavstvo u području zaštite okoliša prilikom pristupanja EU. Tehnički instrumenti osiguravaju da se provode standardi za poboljšanje kakvoće okoliša i da se koriste najbolje raspoložive tehnologije. Tehnički instrumenti mogu uključivati: norme i ograničenja emisija, eko-oznake i kriterije za inspekcije zaštite okoliša u državama članicama. Financijski instrumenti politike zaštite okoliša su predstavljeni programima koji financiraju aktivnosti vezane za zaštitu okoliša te ulaganje u tehnologije koje ne zagađuju okoliš.⁹

Ciljevi koji su temelj politike zaštite okoliša Europske unije su:¹⁰

- sprječavanje, smanjenje i ograničavanje štete u okolišu,
- očuvanje ekološke ravnoteže,
- racionalno korištenje prirodnih resursa,
- promicanje mjera na međunarodnoj razini za rješavanje svjetskih problema okoliša.

Europska komisija iznijela je 29. studenog 2012. prijedlog novog Akcijskog programa za okoliš (EAP) za vođenje politike zaštite okoliša do 2020. godine. Sedmi Akcijski plan za okoliš usmjeren je na zaštitu prirode, poticanje održivog rasta, stvaranje novih radnih mjesta i postavljanje Europe na put prosperiteta i zdravlja u ekološkim granicama planeta. Odgovornost za postizanje ciljeva Programa dijele EU i njezine

⁷ Georgeta, G., A general framework of corporate social responsibility, *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*. 2008. p. 666-669

⁸ Allenby, B., Why Rio+20 Was a Success (Yes, Really), *Environmental Quality Management*. 2012. p.1

⁹ Boglea, V. A., Iacob, M. I., Environmental policy in the European Union-the legislative framework and the institutional actors. *Agricultural Management/Lucrari Stiintifice Seria I, Management Agricol*. 2010. p. 5

¹⁰ Călburean, R., Economic impact of globalization on the environmental policy of the European Union., *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*. 2010. p.77

države članice. Predloženi program je usvojen od strane Vijeća i Parlamenta EU u okviru redovnog zakonodavnog postupka. Sedmi akcijski program za okoliš izrađen je u skladu sa strategijom „Europa 2020“¹¹ koja postavlja principe za pametan i održiv rast do 2020. godine. Jedno od ključnih prioriteta za 2020. godinu su promicanje učinkovitog iskorištavanje resursa i borba za „zeleniju“ i konkurentniju europsku ekonomiju.¹²

Sedmi akcijski plan za okoliš ima za cilj pojačati doprinos politici zaštite okoliša na prijelazu prema učinkovitom korištenju resursa, stvaranju „zelenih“ ekonomije, smanjenju emisije ugljičnog dioksida te zaštiti i poboljšanju prirodnog kapitala, kao i osiguranju zdravlja i blagostanja građana.¹³ Kako bi se osigurao gospodarski rast i istovremeno zaštitio okoliš, aktivnosti EU bi se trebale usredotočiti na provedbu i širenje okvira energetske politike, poticanje inovativnih (zelenih) tehnologija te stalno preispitivati zakonodavstva vezana za proizvodnju.¹⁴

2.1. Harmonizacija zakonodavstva RH s pravnom stečevinom EU

U prosincu 2012. godine Vlada Republike Hrvatske objavila je Program za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2013. godinu. Republika Hrvatska je ispunila većinu obveza koje proizlaze iz procesa pristupanja Europskoj uniji, što se posebno odnosi na proces usklađivanja zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije. Međutim, pravna stečevina Europske unije kontinuirano se razvija i Republika Hrvatska je i kao država članica u obvezi usklađivati svoje nacionalne propise s pravnom stečevinom Europske unije.¹⁵

U 2014. godini planira se donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti zraka, Uredba o tvarima koje oštećuju ozonski sloj i fluoriranim stakleničkim plinovima, Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o kvaliteti tekućih i naftnih goriva, Uredba o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša, Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o načinu trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova, Uredba o strategiji upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem, Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o načinu utvrđivanja štete u okolišu, Uredba o uspostavi sustava neovisnog ocjenjivanja (EMAS), izmjena i dopuna Uredbe o sprječavanju velikih nesreća koje uključuju opasne tvari, Pravilnik o načinu korištenja Registra Europske unije, Pravilnik o načinu besplatne dodjele emisijskih

¹¹ Europa 2020 strategija je rasta EU usmjerena na pet ambicioznih ciljeva vezanih uz zapošljavanje, inovacije, obrazovanje, socijalnu uključenost i klimu/energiju koje treba ostvariti do 2020. godine.

¹² Cahill, N., The Impact of European Environmental Policy in Ireland, National Economic and Social Council. 2010. p. 1-52

¹³ European Commission, Decision of the European parliament and of the Council on a new EU Environment Action Programme to 2020 "Living well within the limits of our planet". 2012. p. 2

¹⁴ Koukoulakis, G., Proposal for a decision of the European Parliament and of the Council on a General Union Environment Action Programme to 2020 "Living well, within the limits of our planet". 2013. p. 5

¹⁵ Vlada Republike Hrvatske, Program Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2013. godinu, <raspoloživo na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=1207>>

jedinica postrojenja i praćenju emisija stakleničkih plinova iz postrojenja u zrakoplovnih djelatnosti, Pravilnik o gospodarenju otpadnim električnim i elektroničkim uređajima i opremom, Pravilnik o radu Stručnog vijeća za ocjenu Izvješća o sigurnosti, Pravilnik o registru postrojenja u kojima je utvrđena prisutnost opasnih tvari i o očevidniku prijavljenih velikih nesreća, Pravilnik o mjerama otklanjanja štete u okolišu, vrstama, opsegu i metodologiji izrade sanacijskih programa, Pravilnik o zakonu zaštite okoliša Europske unije „EU Ecolabel“, Pravilnik o registru onečišćavanja, Pravilnik o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima, Odluka Vlade Republike Hrvatske kojom se utvrđuju zavičajne divlje vrste čije uzimanje iz prirode i održivo korištenje je dopušteno te Program praćenja i promatranja za stalnu procjenu stanja morskog okoliša.¹⁶

3. ZAŠTITA OKOLIŠA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U razdoblju od posljednjih desetak godina, Ministarstvo je uložilo velike napore u stvaranju preduvjeta za smanjenje postojećih i sprečavanje novih onečišćenja okoliša kroz usklađivanje postojećih propisa sa zakonodavstvom EU, donošenje novih propisa i njihovo provođenje kroz nadzor, praćenje, edukaciju i informiranje te stvaranje baze podataka za sve „sastavnice okoliša“¹⁷. Svojim djelovanjem u razdoblju od 2013. do 2015. godine

Ministarstvo želi postići jačanje nadležnosti nad svim sastavnicama okoliša te unaprijediti mehanizme svog djelovanja u cilju smanjenja onečišćenja. Pored donošenja strateških i planskih dokumenata, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode je do sada uskladilo sve postojeće propise sa zakonodavstvom EU (Direktive u dijelu zaštite okoliša). U narednom razdoblju Ministarstvo će, uz praćenje promjena u EU zakonodavstvu i izvršavanju potrebnih prilagodbi, konstantno raditi na unapređenju i provedbi administrativnih i fiskalnih mjera (dozvole, registri, mišljenja, naknade) potrebnih za očuvanje i smanjenje onečišćenja svih sastavnica okoliša.¹⁸

U Strateškom planu djelovanja za trogodišnje razdoblje od 2013-2015. sadašnji ciljevi Ministarstva zaštite okoliša i prirode su sljedeći:¹⁹

¹⁶ Program Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2014. godinu. p. 26-38, <raspoloživo na:

[¹⁷ Sastavnice okoliša obuhvaćaju zaštita tla, šumskog područja, zraka, vode, mora i obalnog područja, prirode, buke, kemikalija, zaštita od utjecaja opterećenja na okoliš, zaštita od štetnog utjecaja genetski modificiranih organizama, zaštita od ionizirajućih zračenja i nuklearna sigurnost te gospodarenje otpadom.](http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDAQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.vlada.hr%2Fhr%2Fcontent%2Fdownload%2F281884%2F4156202%2Ffile%2F132.%2520%25208.a.pdf&ei=s_b0Ut7uLI2v7AaLvYG4Bg&usg=AFQjCNFbaohdA2A2Iw87Y1ADl2pgdnGzvw&sig=2=bB2MmC29vsU_w46GITz0w&bvm=bv.60799247.d.ZGU></p></div><div data-bbox=)

¹⁸ Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Strateški plan Ministarstva zaštite okoliša i prirode za razdoblje 2013 – 2015., < raspoloživo na: http://www.mzoip.hr/doc/Ustrojstvo/Strateski_plan_2013-2015.pdf >

¹⁹ ibid, p. 4

- poboljšati preduvjete za sprečavanje svih vrsta onečišćenja okoliša, nadzor i postupanje u zaštiti okoliša,
- osigurati preduvjete za uspostavu cjelovitog sustava gospodarenja otpadom,
- uspostaviti i razvijati jedinstveni informacijski sustav zaštite okoliša,
- pratiti i izvještavati o pitanjima vezanim uz područja zaštite okoliša,
- unaprijediti stanje okoliša provođenjem inspeksijskih nadzora,
- osigurati povoljno stanje očuvanosti vrsta i staništa,
- ojačati sustav upravljanja u zaštiti prirode,
- postići optimalni model (očuvanja) korištenja zaštićenih područja i N2000 područja.

3.1. Stanje zaštite okoliša u RH

Prirodni okoliš je ključni dio gospodarskog i društvenog kapitala i jedan od pokretača gospodarskog razvitka Republike Hrvatske, osobito imajući u vidu značaj turizma kao gospodarske djelatnosti. Posljednjih se godina sustav zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj kontinuirano poboljšava. Međutim, kako bi se dosegli standardi i postigla odgovarajuća razina usluga, kao i potpuna usklađenost s pravnom stečevinom EU, u okolišnu je infrastrukturu još nužno značajno uložiti. Posebno je izražena potreba za visoko kvalitetnim i pouzdanim uslugama poput vodoopskrbe i pročišćavanja otpadnih voda, gospodarenja otpadom, održavanja kakvoće zraka, čistog mora i očuvanja prirodnih staništa.²⁰

Republika Hrvatska je prilikom pristupanja u Europsku uniju ispunila svoje obveze u području zaštite okoliša i integrirala politike zaštite okoliša sa zakonima EU. Hrvatska je uskladila svoje zakonodavstvo u području zraka, klimatskih promjena, voda, gospodarenju otpadom, moru i priobalju, zaštiti prirode, industrijskom onečišćenju i upravljanju rizicima, tlu i zemljištu, kemikalija i buke.

Hrvatska je u području zaštite zraka tijekom 2013. godine donijela novi Zakon o zaštiti zraka, Pravilnik o izvještavanju i razmjeni informacija za praćenje kvalitete zraka, Plan zaštite zraka, ozonskog sloja i ublažavanja klimatskih promjena do 2018. godine te ostale zakonske i podzakonske akte koji reguliraju tu problematiku. U 2014. godini planira se priprema i donošenje provedbenih propisa i planskih dokumenata kako bi se zaštitila kvaliteta zraka. U području klimatskih promjena ispunjeni su svi ciljevi za 2013. godinu, a najvažnija planirana aktivnost u 2014. godini je izrada Programa mjera za smanjenja emisija iz prometa za razdoblje od 2014. do 2020. godine. U području voda,

²⁰ Operativni program „okoliš“ 2007. – 2013., < raspoloživo na:

http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDkQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.strukturnifondovi.hr%2Fsites%2Fstrukturnifondovi.hr%2Ffiles%2Fcollections%2F4%2Foperativniprogramokoli_2007-2013-hrvatskijezik-1383574708.pdf&ei=jTrcUvmuDafR7Abe84CwCw&usq=AFQjCNGURoxPVJvGmVkm3Ec9eubFz1Wsw&sig2=IBqW6d9VE6ZqwPyW0aLc7Q&bvm=bv.59568121,d.ZGU >

izrađen je konačni Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vodama koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 26. travnja 2013. godine i i Plan upravljanja vodnim područjima od 2013. do 2015. godine. Trenutno važeći Plan gospodarenja otpadom RH na snazi je do 2015. godine a tijekom 2014. godine slijedi daljnja priprema projekata izgradnje županijskih i regionalnih centara za gospodarenje otpadom u cilju njihove sveukupne uspostave do kraja 2018. godine. Također je planirano usklađivanje zakonske regulative RH iz područja gospodarenja otpadom s legislativom EU, kao i brojni drugi pravilnici za zbrinjavanje otpada. U 2013. godini Hrvatska je nastavila koordinirati Program praćenja kakvoće mora na morskim plažama u RH i izradila godišnje nacionalno izvješće o kakvoći mora za kupanje, a nastavljena je i realizacija II. faze projekta Zaštita od onečišćenja voda u priobalnom području. U 2014. godini planira se i priprema i donošenje provedbenih propisa i planskih dokumenata za zaštitu mora. U području zaštite prirode tijekom 2013. godine donesen je novi Zakon o zaštiti prirode i uredba o proglašenju ekološke mreže NATURA 2000, a tijekom 2014. godini nastaviti će se s aktivnostima na projektima očuvanja obalne i morske bioraznolikosti. Hrvatska je u velikoj mjeri uskladila svoje zakonodavstvo u području nadzora industrijskog onečišćenja i upravljanja rizicima. Završen je projekt Osnivanja centara za provedbu IPPC Direktive na regionalnoj razini RH. Planira se provođenje postupka izdavanja okolišnih dozvola za nova i postojeća postrojenja te postupak izmjene i dopune okolišne dozvole. Hrvatska je u velikoj mjeri uskladila svoje zakonodavstvo u području kemikalija i buke, a novi Zakon o kemikalijama stupio je na snagu 1. srpnja 2013. godine, kao i Zakon o zaštiti buke. U 2013. godini planirala se usvojiti Nacionalna strategija zaštite od buke, ali je taj dokument jos u izradi. U području zaštite tla tijekom 2013. godine izrađena je baza bazu podataka CORINE o pokrovu zemljišta u Republici Hrvatskoj, a planira se daljnja izrada planova i registra za zaštitu tla.

4. SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM – EMAS

Sustav upravljanja okolišem (EMAS²¹) je inicijativa Europske unije koja ima za cilj promicanje kontinuiranog poboljšanja zaštite okoliša u javnim i privatnim organizacijama.²² EMAS je strukturiran kako bi organizacija ispunila svoju obvezu u skladu sa zakonskim i drugim uvjetima zaštite okoliša. Svrha EMAS-a je stvoriti sustave koji pomažu osigurati usklađenost i kontinuirano poboljšanje ekološke učinkovitosti te razumijevanje i smanjenje utjecaja koje organizacija ima na okoliš.²³

Sustav upravljanja okolišem (EMAS) funkcionira na način da minimizira vjerojatnost nastanka događaja koji bi mogao imati negativni utjecaj na okoliš. U

²¹ Eco-Management and Audit Scheme

²² Rahbek, P. E., Perceptions of performance: how European organizations experience EMAS registration, Corporate Social Responsibility & Environmental Management. 2007. p. 62-71

²³ Khanna, V. K., An Indian experience of the environmental management system, International Journal of Innovation & Technology Management. 2010. p. 427

organizacijama, sustav upravljanja okolišem doprinosi činjenici da su banke i osiguravajuća društva, zajedno s potencijalnim investitorima, sve više spremne na suradnju s organizacijama koje imaju implementirani sustav upravljanja okolišem jer time nisu zabrinuti zbog nastanka negativnih rizika vezanih za okoliš.²⁴

Uz sve veću zabrinutost o kvaliteti prirodnog okoliša, kupci zahtijevaju od poduzeća da poboljšaju svoju ekološku učinkovitost. Pritisak od kupaca može stimulirati tvrtke u usvajanju proaktivne zelene inovacijske strategije. Ove strategije mogu donijeti koristi tvrtkama koje diferenciraju svoje proizvode i na taj način stječu konkurentnu prednost.²⁵ Uz sve veću potražnju za „zelenim” proizvodima, tvrtke koje razvijaju ekološki prihvatljive proizvode mogu proširiti svoj udio na tržištu. Zeleni proizvodi, posebno oni koji su dobili eko oznaku, mogu ukazati na brigu o zaštiti okoliša, što će vrlo lako prepoznati zeleni potrošači. Propisi o zaštiti okoliša važan su element u razumijevanju i pristupanju eko-inovacijama. Zelene inovacije mogu smanjiti troškove proizvodnje i to iskorištavanjem otpada i recikliranjem pojedinih materijala. Regulatorni dionici također imaju važnu ulogu pri tvrtkinom usvajanju prakse upravljanja okolišem.²⁶

Konkurentnost je identificirana kao jedan od glavnih motiva za usvajanje brige za okoliš. To upućuje na to da menadžeri mogu usvajati brigu za zaštitu okoliša i radi ostvarivanja vlastitih interesa. Usvajanje brige za okoliš može rezultirati mnoštvom prednosti za mala i srednja poduzeća, uključujući smanjenje otpada, smanjenje troškova, povećanje zadovoljstva kupca, višu predanost zaposlenika, poboljšanje proizvoda i bolji odnos s javnošću.²⁷

Prihvatanje sustava upravljanja okolišem u poslovanju može se sagledati kao ulaganje u tvrtku kako bi se poboljšao imidž tvrtke odnosno ostvario dodatni prihod. Unatoč brojnim empirijskim istraživanjima u ovome području, znanstvenici se potpuno slažu da postoji pozitivna korist tih sustava te podržavaju glavni cilj ovih sustava, a to je unapređenje korporativne brige za okoliš. Zaštita okoliša mora biti realizirana i izvan formalne strukture uz sudjelovanje svakog člana poduzeća. Zaštita okoliša je zadatak za svakoga, kako za menadžere, tako i za zaposlenike, pa u konačnici uspjeh EMAS-a ovisi u velikoj mjeri o motivaciji i sudjelovanju svih djelatnika.²⁸

Koristi ekoloških sustava prilikom upravljanja su:²⁹

²⁴ Matuszak-Flejszman, A., Benefits of Environmental Management System in Polish Companies Compliant with ISO 14001, Polish Journal of Environmental Studies. 2009. p. 412-418

²⁵ Guoyou Qi et al., Stakeholders' Influences on Corporate Green Innovation Strategy: A Case Study of Manufacturing Firms in China, Corporate Social Responsibility & Environmental Management., 2013. p. 3-6

²⁶ ibid, p. 4-5

²⁷ Gadenne, D. et al., An Empirical Study of Environmental Awareness and Practices in SMEs, Journal of Business Ethics. 2009. p. 46

²⁸ Freimann, J., Walther, M., The Impacts of Corporate Environmental Management Systems, Greener Management International. 2002. p. 91-101

²⁹ Matuszak-Flejszman, A., Benefits of Environmental Management System in Polish Companies Compliant with ISO 14001, Polish Journal of Environmental Studies. 2009. p. 413

- poboljšanje ekološke svijesti i odgovornosti za sve zaposlenike,
- poboljšanja regulatornih propisa u tvrtki,
- poboljšanje operativne kontrole i procedure,
- smanjenje utjecaja na okoliš kontroliranjem ispuštanja emisija i odlaganjem otpada,
- poboljšanje interne komunikacije s vanjskim partnerima,
- kontinuirano poboljšanje sustava kroz ciljeve sustava upravljana okoliša, programima, povremenim revizijama i izvješćima.

Glavni razlozi nezainteresiranosti za implementaciju sustava upravljanja okolišem su: nedostatak znanja o toj temi, vrlo visoki troškovi implementacije sustava te nedovoljno poticanje implementacije od strane javnih institucija. Najučinkovitiji način da se promjeni ova situacija je smanjenje naknade za one koji žele uvesti sustav odnosno da države provode bolju politiku obrazovanja i informiranja o prednostima koje donosi sustav upravljanja okolišem.³⁰

4.1. CERTIFIKAT ISO 14001

Certifikat je osmišljen kako bi pomogao tvrtkama identificirati i kontrolirati utjecaje na okoliš svojim aktivnostima, proizvodima ili uslugama i pomoći zainteresiranim stranama da preopoznaju brigu tvrtke za poboljšanje okoliša. ISO 14001 opisuje osnovne elemente učinkovitog Sustava za upravljanje okolišem (EMAS). Ovi elementi uključuju kreiranje politike zaštite okoliša, postavljanje ciljeva, provedbu programa za postizanje tih ciljeva, praćenje i mjerenje učinkovitosti programa, ispravljanje problema te pregled sustava za poboljšanje programa i tvrtkine cjelokupne ekološke učinkovitosti.³¹

Tablica 1 Implementacija ekoloških ISO certifikata u svijetu za 2012. godinu³²

Standard	Broj usvojenih certifikata u 2012. godini	Broj usvojenih certifikata u 2011. godini	Razlika	Razlika u %
ISO 14001:2004	285844	261957	23887	9%
ISO 50001:2011	1981	459	1522	332%

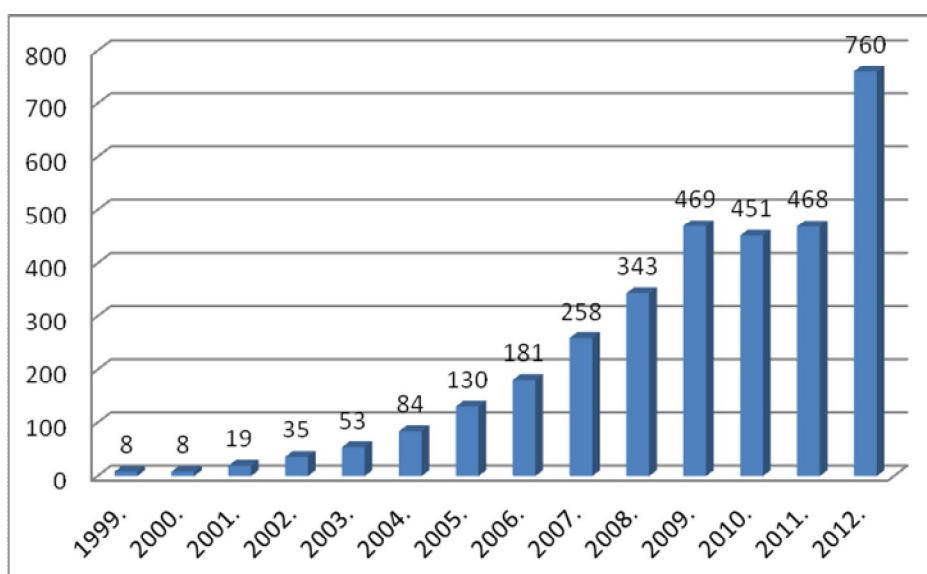
³⁰ Slonimiec, J., Świtla, J., European Development Of Eco-Management And Audit Scheme (EMAS) In The European Union, Management Systems in Production Engineering. 2013. p. 32

³¹ Delmas, M., Toffel, W. M., Stakeholders And Environmental Management Practices: An Institutional Framework, Business Strategy and the Environment Bus. Strat. Env. 2004. p. 211-2018

³² Izvor: http://www.iso.org/iso/iso_survey_executive-summary.pdf

Do kraja prosinca 2012. godine izdano je 285844 certifikata ISO 14001:2004, što čini rast od 9% u odnosu na 2011. godinu. ISO 14001 certifikat izdan je u 167 zemalja, a prve tri zemlje prema ukupnom broju izdanih potvrda su Kina, Japan i Italija, dok su prva tri mjesta za rast u broju certifikata u 2012. bili Kina, Španjolska i Italija.³³

Norma ISO 50001:2011 (Sustav upravljanja energijom) daje zahtjeve za uspostavljanje sustava upravljanja energijom u industrijskim pogonima, komercijalnim, upravnim i državnim zgradama te cijelim organizacijama. Osim gospodarskih troškova potrošnje energije za organizaciju, potrošnja energija može izazvati i štete za okoliš i društvenu zajednicu zbog trošenja prirodnih izvora i negativnog utjecaja na klimatske promjene. Norma ISO 50001 zamišljena je za primjenu u svakoj organizaciji, bez obzira na njezinu veličinu ili djelatnosti, neovisno o tome je li u javnom ili privatnom sektoru, te bez obzira na njezinu zemljopisnu lokaciju.³⁴

Slika 1 Broj izdanih ISO 14001 certifikata u Hrvatskoj³⁵

Većina organizacija je izvijestila stjecanje prednosti u primjeni ISO 14001 a to su poboljšani imidž tvrtke, pojednostavljenje zakonskih okvira, smanjenje otpada, poboljšana kvaliteta rada, povećanje produktivnosti, smanjenje troškova, povećanje učinkovitosti u uporabi energije i materijala, smanjenje razine emisije štetnih tvari, povećanje recikliranja otpadnog materijala, pozitivan odgovor od kupaca i povećanje narudžbi kupaca. Studije pokazuju da su mnoge tvrtke ostvarile prednosti i doživjele pozitivan utjecaj u poslovanju prilikom usvajanja ISO 14001 standarda i sustava za upravljanje okolišem. Te prednosti uključuju: smanjenje operativnih troškova, lakši

³³ Izvor: (www.iso.org)

³⁴ Hrvatski zavod za norme, (<http://www.hzn.hr/default.aspx?id=377>)

³⁵ Izvor: www.iso.org

pristup tržištima, poboljšanu ekološku učinkovitost, poboljšano zadovoljstvo i povjerenje kupaca, poboljšani korporativni imidž i kredibilitet tvrtke te uključenost zaposlenika za obrazovanje o zaštiti okoliša.³⁶

Najvažniji doprinos ISO 14001 podignuta svijest o ekološkim pitanjima unutar tvrtke. Visoka organizacijska predanost i proaktivna ekološka kultura očito čine preduvjet za buduće poboljšanje zaštite okoliša. Izravni utjecaj na okoliš može se vidjeti u poboljšanjima unutar odlaganja otpada i recikliranja.³⁷

Implementacija certifikata ISO 14001 može stvoriti četiri skupine prednosti. Prva skupina je povećanje produktivnosti a uključuje: smanjenje korištenja resursa, smanjenje troškova proizvodnje i bolju motivaciju zaposlenika. Druga skupina su financijske prednosti a poduzeća mogu dobiti priliku različite fondove te pristup posebnim kreditima sa smanjenom kamatnom stopom. Treća skupina se odnosi na tržišne prednosti a uključuje stvaranje konkurentne prednosti, stvaranje pozitivnih učinaka prema tržištu i kupcima te priliku da se briga za okoliš provede i kroz dobavljački lanac. Posljednja skupina prednosti odnosi se na društvene prednosti kao što su poboljšani imidž poduzeća i bolja suradnja s institucijama za zaštitu okoliša.³⁸

5. SWOT ANALIZA STANJA ZAŠTITE OKOLIŠA U RH

Hrvatska je jedna od najbogatijih europskih zemalja u pogledu biološke raznolikosti i prirode, a to će biti važan izazov u narednim godinama kako bi se zaštitili i razvili ti resursi, kao i da se osigura njihovo održivo korištenje. Najozbiljnija prijetnja u Hrvatskoj je uništavanje i gubitak staništa kao rezultat poljoprivrede. Velika područja travnjaka i pašnjaka su u opasnosti da budu napuštena ili uzeta u intenzivnu poljoprivrednu uporabu. Ruralna Hrvatska ima veliki potencijal za ruralni turizam, ali njega treba sustavno razvijati. Dostupnost vode u Hrvatskoj je dovoljna, ali njegova prostorna i godišnja raspodjela je nepovoljna. Promjene u okolišu uzrokovane prirodnim fenomenom, ali i utjecajem ljudske aktivnosti, ugrožavaju kvalitetu vode. Obnovljivi izvori energije još uvijek nemaju odgovarajući udio u energetskej strukturi. U 2013. godini udio obnovljivih izvora energije je 14,6% (u odnosu na cilj od 20% u 2020.). Ulaganja u obnovljive izvore energije i energetskej učinkovitost ometaju se složenim i dugotrajnim administrativnim postupcima obeshrabrujućih potencijalnih investitora, individualnih kućanstava, kao i investicijama u javnom sektoru. U isto vrijeme tijekom proteklog desetljeća, emisije stakleničkih plinova imale su blagi rast prema 2007, a smanjenje se zadržalo uglavnom zbog pada industrijske proizvodnje uzrokovane recesijom. Potrošnja energije (izgaranje goriva) je glavni izvor emisija u Hrvatskoj.

³⁶ Khanna, V. K., An Indian experience of the environmental management system, *International Journal of Innovation & Technology Management*. 2010. p. 428

³⁷ Schylander, E., Martinuzzi, A., ISO 14001 – experiences, effects and future challenges: a national study in Austria, *Business Strategy & the Environment* (John Wiley & Sons, Inc). 2007. p. 145

³⁸ José Tarí, J., Francisco, J., et al., Benefits of the ISO 9001 and ISO 14001 standards: A literature review, *Journal of Industrial Engineering and Management*. 2012. p. 306

Sektori poput transporta, poljoprivrede, kućanstava i otpada također doprinose emisijama. Poljoprivreda i šumarstvo su u opasnosti od negativnih utjecaja koji se odnose na toplije klimatske promjene, kao što su suše i požari. Općenito, Hrvatska urbana područja i sela nisu dovoljno otporna na klimatske promjene i katastrofe. Šume pokrivaju oko 47% zemljišta u Hrvatskoj stoga šumski požari predstavljaju veliku prijetnju. Također, preventivne mjere zaštite od poplava nisu dovoljno razvijene.³⁹

³⁹ European Commission, Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in the Republic of Croatia for the period 2014-2020. 2013 p. 2-36

Tablica 2. SWOT analiza stanja zaštite okoliša u RH⁴⁰

<i>Snage</i>	<i>Slabosti</i>
• dobro očuvan prirodni okoliš, bogata biološka raznolikost • doneseni novi strateški dokumenti i zakoni u području zaštite okoliša i njihovih sastavnica, • usklađenost zakonodavstva zaštite okoliša s europskim zakonodavstvom, • povoljni prirodni uvjeti za korištenje obnovljivih izvora energije, • rast broja certificiranih tvrtki prema normi ISO 14001, • izrađena nacionalna mreža NATURA 2000 za očuvanje biološke raznolikosti, • čistoća Jadranskog mora i obalnog područja, te učinkovito sustavno praćenje stanja okoliša.	• nedovoljna integriranost i svijest o važnosti zaštite okoliša, • nedovoljno investiranje u eko-inovacije, • neracionalno korištenje vode, • postojanje ilegalnih odlagališta otpada, • nedovoljno uvođenja održivog razvoja u vizije i strategije poduzeća.
<i>Mogućnosti</i>	<i>Prijetnje</i>
• poboljšanje zaštite okoliša kontinuiranim usklađivanjem s EU standardima, • dostupnost financijskih sredstava iz EU za ulaganje u zaštitu okoliša, • mogućnost dodatnog zapošljavanja putem ekoloških investicija, • bolja suradnja institucija na rješavanju problema zaštite okoliša,	• loša gospodarska situacija koja može uzrokovati nedostatak investicija u zaštitu okoliša, • nedovoljna suradnja vlade s dionicima u izradi strateških dokumenata, • manjak obrazovanja društva o zaštiti okoliša i nerazumijevanje održivog razvoja, • zagađenje zraka nastalo procesom

⁴⁰ Izvor: Izrada prema mišljenju autora

• implementiranje sustava upravljanje okoliša u hrvatska poduzeća, • ostvarivanje boljih međunarodnih kontakata i suradnje s drugim zemljama, • poticanje proizvodnje ekološki prihvatljivih proizvoda, kontinuirano razvijati i ulagati u nove tehnologije • poticanje gospodarstva na veće sudjelovanje i doprinos održivom razvoju	proizvodnje drugih (susjednih) zemalja, • degradacija okoliša.
--	---

Ulazak u Europsku uniju velik je korak za stjecanje snaga u politikama zaštite okoliša. Hrvatska je u svojim predpristupnim pregovorima uskladila zakonodavstvo s europskim, što je rezultiralo poboljšanjem brojnih propisa i dokumenata. Usvojeni su novi strateški dokumenti i zakoni na području zaštite okoliša te se nastoji i dalje raditi na preuzimanju zakonodavstva EU.

Hrvatska vlada je donijela niz zakonodavstava za rješavanje ekoloških problema i ispunjava obveze i zahtjeve koji proizlaze iz pristupnih pregovora. Također, zakonodavstvo je unaprijeđeno u svim sastavnicama okoliša, a one obuhvaćaju zrak, klimatske promjene, vode, gospodarenje otpadom, more i priobalje, zaštitu prirode, industrijsko onečišćenje i upravljanje rizicima, tlo i zemljište, kemikalije i buku. U 2014. godini također planira se daljnje usklađivanje politike zaštite okoliša kao i briga za očuvanje okoliša u Hrvatskoj. Provođenje sustava upravljanja okolišem može donijeti brojne prednosti, ne samo za same tvrtke, nego i za cijelo okruženje. Sprečavanje onečišćenja, što je ideja na kojoj se temelji koncept sustava upravljanja okolišem, stvara mehanizme usmjerene na smanjivanje resursa, materijala i energetske potrošnje i drugih koristi prema okolišu i poduzećima. ISO certifikati se danas sve više integriraju u poslovne sustave, stoga se nastoje poticati i ekološki certifikati koji pokazuju intenzivan rast u Hrvatskoj, ali i u svijetu. Na taj način se promiče i održivi razvoj, čistija proizvodnja, eko-tehnologija i eko-proizvodi.

Unapređivanje i usklađivanje zakona o zaštiti okoliša samo po sebi nije dovoljno. Poticanje ekološke svijesti i brige za zaštitu okoliša trebalo bi se provoditi na svim društvenim razinama te među gospodarskim i javnim subjektima. Hrvatska poduzeća imaju još dovoljno prostora za razvitak u ekološkom smjeru što treba poticati različitim mehanizmima poput poticaja i sufinanciranjem eko-projekata. Također, mala i srednja poduzeća trebala bi usmjeravati poslovanje prema održivom razvitku i biti poticana od strane Ministarstva zaštite okoliša i prirode, Hrvatske gospodarske komore i Europske unije. Međutim, još uvijek je potrebna bolja informiranost, suradnja s javnošću i upoznavanje s prednostima ekološkog upravljanja kako bi Hrvatska mogla pratiti tempo

zemalja članica Europske unije. Usvajanje brige za okoliš u velikoj mjeri postaje prepoznato i od strane kupaca. Zbog toga, integriranje brige za okoliš u poslovanja tvrtki u Hrvatskoj postaje sve češće jer i ono predstavlja jednu vrstu jačanja konkurentnosti među tvrtkama.

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I SMJERNICE ZA DALJNJE ISTRAŽIVANJE

Europska unija primjenjuje jedne od najnaprednijih ekoloških standarda u svijetu koji su razvijeni tijekom godina za rješavanje mnoštva ekoloških pitanja. Provedba politike EU vrši se pomoću posebnih alata u zakonodavstvu kao što su direktive, standardi kakvoće okoliša, praćenje razina onečišćenja, emisijske norme, okolišni akcijski programi zaštite okoliša i financijske potpore. Tijekom dugogodišnjeg razdoblja, ostvarena su postignuća kroz programe pružajući okvir za ekološku politiku. U 2012. godini donesen je sedmi akcijski program za okoliš u kojem su predstavljeni prioritetni ciljevi kojima se nastoji i dalje poticati zaštita okoliša do 2020. godine, a očekuju se pozitivni pomaci u rješavanju globalnih izazova u očuvanju okoliša.

Vrlo je važno da zemlje članice usvoje europsko zakonodavstvo, ne samo zbog poboljšanja stanja okoliša, nego i zato da se vodi briga o sprječavanju prijenosa onečišćenja u susjedne zemlje. Proces pristupanja Europskoj uniji u politici zaštiti okoliša predstavljao je veliki izazov za Hrvatsku. Hrvatska je tijekom pristupanja ispunila sve obveze što se tiče usklađivanja zakonodavstva pa je tako usklađen veliki broj zakonodavstva u 2013. godini.

Zakonodavstvo Europske unije kontinuirano se unapređuje te je Hrvatska dužna usklađivati propise i nakon ulaska u EU. Po tom pitanju donesen je jednogodišnji Program za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2014. godinu te su predstavljeni ciljevi Ministarstva zaštite okoliša i prirode putem Strateškog plana djelovanja za razdoblje od 2013. do 2015. godine. Europska komisija također ocijenila je stanje okoliša i procijenila usklađenost politike Hrvatske s Europskom politikom visokom ocjenom. Zakonodavstvo je usklađeno i naprednije u svim sastavnicama okoliša, a donošenje novih zakona, uredbi, dopune i projekata planira se tijekom 2014.-te godine.

Provođenje sustava upravljanja okolišem u poduzeću može donijeti brojne prednosti, ne samo za tvrtke, nego i za cijelu okolinu. Sprječavanje onečišćenja, što je osnovna ideja na kojoj se temelji koncept sustava upravljanja okolišem, stvara mehanizme usmjerene na učinkovito iskorištavanje resursa i materijala te energetske potrošnju, poboljšanje ekološke svijesti i odgovornosti za sve zaposlenike, poboljšanje propisa, poboljšanje operativne kontrole i procedure, smanjenje utjecaja na okoliš kontroliranjem ispuštanja emisija i odlaganjem otpada i poboljšanje interne komunikacije s vanjskim partnerima. ISO 14001 certifikat također predstavlja dio sustava za brigu o okolišu, stoga sadrži neke od mogućih prednosti koje proizlaze iz održavanja sustava upravljanja okolišem. Prednosti uključuju smanjenje troškova, racionalno korištenje

materijala i resursa, uštedu na energiji, smanjenje operativnih troškova, lakši pristup tržištima, poboljšano zadovoljstvo i povjerenje kupaca, poboljšani korporativni imidž i kredibilitet tvrtke te uključenost zaposlenika za obrazovanje o zaštiti okoliša.

Uočene su velike promjene u implementaciji certifikata ISO 50001, u svijetu koji se odnosi na sustav upravljanja energijom i otvara veliki prostor za njegovo usvajanje i u Hrvatskoj. Smatra se da sve više potrošača prepoznaje ekološki odgovorne tvrtke i pogrešno je pretpostaviti da briga i ulaganja u zaštitu okoliša predstavljaju jedino izdatke za tvrtku. Ovaj proces treba sagledavati kao dugoročnu investiciju koja kasnije postaje isplativa na mnogo načina, i to kroz financijske i nefinancijske prednosti. Empirijske analize pokazale su određene beneficije iz sustava upravljanja okolišem koje nisu izražene u financijskim vrijednostima, ali su predstavljene putem širenja tržišta, poboljšanja imidža tvrtki, a posebice kroz poboljšanje ekoloških performansi.

Održivi razvoj biti će izazov u budućnosti u kontekstu industrijalizacije i urbanizacije jer te pojave mogu negativno utjecati na kvalitetu okoliša u zemlji i svijetu. Hrvatska je u stanju sačuvati svoju kvalitetu okoliša, međutim, članstvo u EU dodatno će povećati brigu za okoliš. Donošenje novih i naprednijih zakona također će pomoći pri poboljšanju stanja okoliša u Hrvatskoj.

Hrvatske tvrtke i javnost nisu dovoljno upoznate sa sustavom za okolišno upravljanje (EMAS) i prednostima ISO 14001 certifikata, stoga treba osigurati bolju promidžbu ekoloških certifikata. Posljednjih godina povećala se implementacija ISO 14001 certifikata, a usvajanje ekoloških certifikata predstavlja priliku poduzećima za ostvarivanje brojnih koristi. Razvijanje eko-proizvoda i poticanje eko-inovacija imalo bi veliki značaj za razvijanje svijesti kod gospodarskih i javnih subjekata, što bi pokrenulo nove projekte, privuklo investitore i otvorilo nova radna mjesta. Osim održivog razvoja, postoji i potreba za održivim turizmom, jer gospodarstvo Hrvatske uvelike ovisi o toj djelatnosti. Posebnu pozornost treba obratiti na more i priobalje, jer ono predstavlja najvažniji privlačni element u turizmu. Budući da Hrvatska veliki dio državnog proračuna „puni” od turizma, mišljenje autora je kako bi najveća predanost i posvećenost trebala biti Jadranskom moru. Održivi razvoj Hrvatske i očuvanje okoliša ne ovisi samo o načinu rada Vlade i Europske unije. Podizanjem svijesti kod ljudi, društveno odgovornim ponašanjem, usvajanjem brige za okoliš u poduzećima i pridržavanjem odgovarajućeg zakonodavstva lakše će se ispuniti izazovi budućnosti.

Vrijeme za isticanje globalne održivosti odavno je započeto ali način i brzina kojom danas živimo donosi zanemarivanje nekih bitnih činjenica pa tako i brige o prirodnim resursima koji su ograničeni. Ono što treba shvatiti je da povećanje svjetske populacije dovodi do dodatne potrošnje resursa, povećanjem tržišta, stvaranjem konkurentnijih tvrtki, dodatne proizvodnje i u konačnici više otpada, pa time se i aktualizira problematika sanacije otpada odnosno gospodarenja otpadom.

Bude li se ta činjenica zanemarivala ubrzo bismo se mogli naći u borbi s klimatskim promjenama, ovisnosti o fosilnim gorivima, drastičnim oscilacijama cijena, što ugrožava ekonomsku stabilnost i može dovesti do kolapsa društva.

Ono što se mora promijeniti je percepcija i stav prema zelenom gospodarstvu i to u što kraćem vremenu. Europska unija već provodi snažne politike putem strategije „Europa 2020“ i sedmi Akcijski program za okoliš za ostvarivanje održivog rasta, kao i mjere za promicanje ekonomije koja učinkovitije iskorištava resurse.

Potporna budućim zemljama članicama mora biti pružena na nacionalnoj razini, na razini Europske unije i internacionalnoj razini. Povezivanje među zemljama od iznimne je važnosti jer ovakve aktivnosti zahtijevaju suradnju, pomaganje, razmjenu znanja i ideja među zemljama u regiji, za dobrobit cijelog društva ali i budućih generacija. Snažnije ekonomsko upravljanje bit će od ključne važnosti za ostvarivanje strateških ciljeva. Također, potrebne su češće kontrole na svim razinama, kako u zemljama Europske unije, tako i u ostalim zemljama. Nadalje, potrebni su stroži kriteriji i oštrije kazne za neprimjereno poslovanje koje šteti zaštiti okoliša.

Mnoge se zemlje prilikom ulaska u Europsku uniju suočavaju s financijskim poteškoćama u ostvarivanju i realizaciji projekata za očuvanje okoliša te u harmonizaciji politike zaštite okoliša općenito. U Hrvatskoj je, po pitanju politike zaštite okoliša, najveći neriješeni problem gospodarenje otpadom. Do kraja 2018. godine Europska komisija je Hrvatskoj ostavila prijelazno razdoblje za rješenje toga problema, koje se može riješiti primjerice izgradnjom energana, spalionica i drugih centara za zbrinjavanje i sanaciju otpada.

LITERATURA

1. Allenby, B., (2012), Why Rio+20 Was a Success (Yes, Really), *Environmental Quality Management*, Vol. 22 Issue 2, p13-18. 6p.
2. Bâc Dorin, P.,(2008), A history of the concept of sustainable development: literature review, *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series.*, Vol. 17 Issue 2, p581-585. 5p.
3. Boglea, V. A., Iacob, M. I., (2010), Environmental policy in the European Union -- the legislative framework and the institutional actors. *Agricultural Management/Lucrari Stiintifice Seria I, Management Agricol*; Vol. 12 Issue 3, Special section p1-6, 6p.
4. Cahill, N., (2010), The Impact of European Environmental Policy in Ireland, *National Economic and Social Council*, p.1-63.
5. Călburean, R., (2010), Economic impact of globalization on the environmental policy of the European Union., *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*; 2010, Vol. 19 Issue 2, p76-81, 6p.
6. Delmas, M., Toffel W. M., (2004), Stakeholders And Environmental Management Practices: An Institutional Framework, *Business Strategy and the Environment Bus. Strat. Env.* 13, p 209–222.
7. Freimann, J., Walther, M., (2002), The Impacts of Corporate Environmental Management Systems, *Greener Management International.*, Issue 36, p91. 13p.

8. Funar, S., Curea, C., Ionesc, C., (2010), Managing sustainable development in the European Union. Developments and approaches, *Agricultural Management / Lucrari Stiintifice Seria I, Management Agricol*;; Vol. 12 Issue 2, Special section p1-8, 8p.
9. Gadenne, D. et al., (2019), An Empirical Study of Environmental Awareness and Practices in SMEs, *Journal of Business Ethics*., Vol. 84 Issue 1, p45-63. 19p.
10. Georgeta, G., (2008), A general framework of corporate social responsibility, *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*. Vol. 17 Issue 2, p666-669. 4p.
11. Guoyou QI et. al., (2013), Stakeholders' Influences on Corporate Green Innovation Strategy: A Case Study of Manufacturing Firms in China, *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*., Vol. 20 Issue 1, p1-14. 14p.
12. José Tari, J., Francisco J., et al., (2012), Benefits of the ISO 9001 and ISO 14001 standards: A literature review, *Journal of Industrial Engineering and Management*, p. 297-322.
13. Khanna, V. K., (2010), An Indian experience of the environmental management system, *International Journal of Innovation & Technology Management*;; Vol. 7 Issue 4, p423-445, 23p, 4 Charts, 4 Graphs.
14. Koukoulakis, G., (2013), Proposal for a decision of the European Parliament and of the Council on a General Union Environment Action Programme to 2020 "Living well, within the limits of our planet" p. 1-7.
15. Matuszak-Flejszman, A., (2009), Benefits of Environmental Management System in Polish Companies Compliant with ISO 14001, *Polish Journal of Environmental Studies*, Vol. 18 Issue 3, p411-419, 9p.
16. Rahbek, P. E., (2007), Perceptions of performance: how European organizations experience EMAS registration, *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*;; Vol. 14 Issue 2, p61-73, 13p.
17. Schylander, E., Martinuzzi, A., (2007), ISO 14001 – experiences, effects and future challenges: a national study in Austria, *Business Strategy & the Environment (John Wiley & Sons, Inc)*;; Vol. 16 Issue 2, p133-147, 15p.
18. Slonimiec, J., Świtla, J., (2013), European Development Of Eco-Management And Audit Scheme (Emas) In The European Union, *Management Systems in Production Engineering*, No 4 (12).
19. European Commission, (2012), *Decision of the European parliament and of the Council on a new EU Environment Action Programme to 2020 "Living well within the limits of our planet"*.
20. European Commision, (2013), Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in the Republic of Croatia for the period 2014-2020.
21. Hrvatski zavod za norme, (<http://www.hzn.hr/default.aspx?id=377>)
22. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, (2012), *Strateški plan Ministarstva zaštite okoliša i prirode za razdoblje 2013 – 2015*.
23. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, *Operativni program „okoliš“ 2007. – 2013*.

-
24. Međunarodna organizacija za standardizaciju, < raspoloživo na: www.iso.org >
25. Vlada Republike Hrvatske, (2012), *Programa Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2013. godinu.*
26. Vlada Republike Hrvatske, (2013), *Program Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2014. godinu.*